

Kritik mot polisen med anledning av att resultatet av en fotokonfrontation inte redovisades till åklagare och inte heller i förundersökningsprotokollet

---

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot bl.a. Polismyndigheten i Skåne, polisområde Nordvästra Skåne, för handläggningen av en förundersökning om mordbrand m.m. Han var bl.a. missnöjd med att han först i samband med huvudförhandlingen i tingsrätten fick reda på att en fotokonfrontation hade hållits med ett vittne under förundersökningen.

Utredning

Handlingar i det aktuella ärendet infordrades och granskades. Av handlingarna framkom bl.a. följande.

I oktober 2007 upprättades en anmälan om mordbrand i Torekovs hamn. Enligt anmälan hade en motorbåt, värd 200 000 kronor, av oklar anledning börjat brinna. Troligtvis var branden anlagd. Båten var helt utbränd men den flöt fortfarande. – I anslutning till händelsen upprättades också anmälningar om tillgreppsbrott i hamnen, liksom andra anmälningar om brott i varierande tids- och rumsmässig närhet till mordbranden, vilka samtliga misstänktes ha samband med varandra. – Polisens spanings- och utredningsarbete ledde till att två personer, däribland AA, kunde gripas redan senare samma dag.

Den 12 oktober 2007 hölls vittnesförhör med BB som gjort vissa iakttagelser av betydelse i sammanhanget. Förhöret avslutades med att BB uppgav att han trodde att han skulle känna igen männen om han såg dem på nytt. Förhöret redovisades i förundersökningsprotokollet.

Av protokollet framgick också att vice chefsåklagaren CC var förundersökningsledare i ärendet samt inspektören DD handläggare och inspektören EE biträdande handläggare.

I slutet av november 2007 väcktes åtal mot AA och en annan person. Huvudförhandlingen påbörjades den 5 december 2007 vid Helsingborgs tingsrätt. Denna dag hölls vittnesförhör med BB. Under förhöret framkom att en fotokonfrontation

hade hållits med honom under utredningen (någon sådan fanns dock inte redovisad i förundersökningsprotokollet), vilken han hänförde sig till då han i rätten uppgav att han kände igen de tilltalade.

CC uppgav muntligen i januari 2008 till JO bl.a. att uppgiften i tingsrätten om fotokonfrontationen hade varit en nyhet för henne. Hon hade inte gett direktiv om att en sådan konfrontation skulle hållas, och hon hade inte heller i efterhand av polisen informerats om konfrontationen. Dagen efter förhöret i tingsrätten ringde hon upp polismännen som hållit fotokonfrontationen, och det visade sig att de hade gjort det på eget bevåg. – Enligt åklagarkammarens diarium inkom dokumentation över fotokonfrontationen till kammaren först den 7 december 2007, och CC ingav därefter dokumentationen till tingsrätten inför den fortsatta huvudförhandlingen.

Denna dokumentation, som alltså inte togs med i förundersökningsprotokollet, hade upprättats av DD. Enligt handlingarna hade en fotokonfrontation hållits med vittnet BB den 2 november 2007. Som förhørsresultat noterade DD i huvudsak att BB inte kunde känna igen någon direkt men att en av de avbildade hade någon likhet med en av de berörda personerna.

Helsingborgs tingsrätt dömde AA den 19 december 2007 för stöld m.m. till ett kortare fängelsestraff. Åtalet för mordbrand ogillades. Av domen framgår att resultatet av fotokonfrontationen hade viss betydelse för rättens prövning i målet. AA överklagade inte domen.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över bl.a. anledningen till att fotokonfrontationen hölls utan att man dessförinnan hade talat med åklagaren, som var förundersökningsledare, och varför åklagaren inte i efterhand informerades om saken samt även orsaken till att det inte av förundersökningsprotokollet framgick att en fotokonfrontation hållits.

Polismyndigheten (länspolismästaren FF) kom in med ett remissvar i vilket det anfördes följande beträffande fotokonfrontationen.

Upplysningar

Beträffande den i utredningen genomförda fotokonfrontationen har utredaren i ärendet, inspektören DD, sagt sig sakna en tydlig minnesbild av händelseförloppet. Eventuellt kan en begäran om fotokonfrontation funnits i ett direktiv från den åklagare som först kontaktades i ärendet, men det kan enligt DD även vara så att beslut fattats vid en av flera diskussioner med den nuvarande åklagaren. DD hävdar att det saknats anledning att rekvirera foton i det fall en sådan begäran inte hade funnits. Grunden för fotokonfrontationen var att binda eventuella gärningsmän till greppen av husbilarna.

Fotokonfrontationen medförde inget utpekande av tänkbara gärningsmän och lades därför åt sidan i den fortsatta utredningen. Åtgärden dokumenterades inte i förundersökningsprotokollet.

Yttrande

Vad avser fotokonfrontationen vill myndigheten anföra följande.

Vittneskonfrontationer genomförs för att undersöka om målsägande eller vittne kan känna igen (identifiera) en viss person, ett föremål eller någon annan särskiljande faktor från ett visst tillfälle. Värdet av en vittneskonfrontation är hur den genomförs

och dokumenteras. Rätt genomförd kan en vittneskonfrontation vara en ovärderlig tillgång i en rättsprocess och är av stor betydelse när domstolen bedömer värdet av bevisningen i brottmål. En bristfällig vittneskonfrontation kan däremot helt sakna värde eller till och med försvåra en brottsutredning.

En vittneskonfrontation är att betrakta som ett förhör. Det framgår av 6 § andra stycket förundersökningskungörelsen (1947:948), FUK, att hämtning till förhör av den som skall höras som vittne, får ske om vittnet behöver inställa sig på viss plats för konfrontation. Reglerna om förhör i rättegångsbalken (RB) och i FUK ska alltså i tillämpliga delar även gälla vid en vittneskonfrontation. Exempelvis får förhör enligt 23 kap. 6 § RB hållas med den som antas kunna lämna upplysningar av betydelse för utredningen. Det som framkommit av betydelse för utredningen vid förundersökningen ska enligt 23 kap. 21 § RB protokolleras.

När det under en brottsutredning blir aktuellt att använda sig av en vittneskonfrontation finns det oftast en misstänkt person. Det rör sig vanligtvis om en utredning av ett brott där bevisläget är sådant att vittneskonfrontationen kan förväntas få stor betydelse för en framtida bedömning av skuldfrågan. Av denna anledning är det undersökningsledaren som beslutar om en vittneskonfrontation ska genomföras. Av 2 § FUK framgår att undersökningsledaren ska hålla åklagaren underrättad om förundersökningens gång, om den leds av annan än åklagare, i den mån det behövs med hänsyn till brottets beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt. När gärningsmannen är okänd leds förundersökningen vanligtvis av polismyndigheten. Vid minsta tveksamhet om det är lämpligt med en vittneskonfrontation, val av metod eller dylikt bör en åklagare kontaktas för att få dennes bedömning eftersom det är denne som längre fram ska föra talan i domstol.

I det nu aktuella fallet leddes förundersökningen av åklagare.

Myndigheten konstaterar att det föreligger klara brister avseende dokumentationen kring fotokonfrontationen. Det finns således inte dokumenterat vem som beslutat om åtgärden och inte heller har det dokumenterats vilket resultat åtgärden fick. Det är tveklöst så att oavsett resultatet eller betydelsen för utredningen så borde åtgärden ha redovisats i förundersökningsprotokollet. Det är djupt otillfredsställande att så inte skett och detta förtjänar kritik. På grund av dessa brister går det inte i efterhand med säkerhet klargöra på vems initiativ som konfrontationen genomfördes. Utredningsmannens minnesbild av händelseförloppet är vag och överensstämmer inte med åklagarens och det låter sig inte klargöras hur det faktiskt förhåller sig. Myndigheten vill dock tydligt klargöra att det är högst anmärkningsvärt om fotokonfrontationen genomfördes utan föregående beslut av förundersökningsledaren. I sin granskningsverksamhet kommer myndigheten särskilt tillse att dokumentationen av åtgärder i framtiden utförs på ett korrekt sätt.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret men hördes inte av.

Kompletterande upplysningar inhämtades därefter från CC som uppgav bl.a. följande. Hon kan nu inte utesluta möjligheten att det var någon annan åklagare som först handlade ärendet som gav direktiv om fotokonfrontationen med BB – Hon har också funderat på hur det kom sig att den aktuella fotokonfrontationen inte togs med i förundersökningsprotokollet utan hamnade i den s.k. slasken. Den 15 oktober 2007 gav hon direktiv om att fotokonfrontation skulle hållas med tre personer men ingen av dessa var BB. Frågan i direktiven var om de kunde peka ut den man som iakttagits i Torekov. Vid denna tidpunkt vidgick inte AA att han varit i Torekov. Senare berättade AA att han varit i Torekov, varför dessa fotokonfrontationer inte togs in i förundersökningsprotokollet. Möjligen kan hon ha haft en diskussion med utredningsmännen om huruvida dessa fotokonfrontationer skulle tas med i förundersökningsprotokollet eller inte. I vart fall reagerade hon inte när fotokonfrontationerna inte ingick i förundersökningsprotokollet. Frågan var då överspelad. Polisen kan ha behandlat alla fotokonfrontationer på samma sätt

och inte tänkt på att fotokonfrontationen med BB gällde en annan plats och andra omständigheter.

Muntliga upplysningar inhämtades vidare från kammaråklagaren GG (nu tjänstledig), som var den åklagare som först handlade ärendet. Hon uppgav i huvudsak följande. Vid den aktuella tiden tjänstgjorde hon tillsammans med två andra åklagare vid kammarens tvångsmedelsgrupp. Hon bör ensam ha handlagt det aktuella ärendet fram till dess att CC tog över handläggningen. Hon har inget minne av att hon gav direktiv om en fotokonfrontation. Hon sammanfattade, enligt den rutin hon brukar tillämpa, skriftligen de direktiv hon gav (i direktiven står inget om någon fotokonfrontation). Har hon gett några ytterligare direktiv än de som framkommer av nämnda handling bör dessa i så fall framgå av baksidorna på tvångsmedelsblanketterna.

De aktuella tvångsmedelsblanketterna infordrades, men något direktiv om den aktuella fotokonfrontationen fanns inte noterat på dessa.

I ett beslut den 19 januari 2008 anförde *chefsJO Melin* bl.a. följande.

Bedömning

I början av november 2007 utförde DD en fotokonfrontation med ett vittne, BB. Utredningen ger emellertid vid handen att det vid huvudförhandlingen i tingsrätten en dryg månad senare kom som en total överraskning för CC att denna fotokonfrontation hade hållits under den förundersökning som hon lett.

Frågor uppkommer därför om vem som beslutade om fotokonfrontationen samt om varför denna inte omgående redovisades till CC och togs med i förundersökningsprotokollet.

Enligt polismyndigheten har DD inte någon klar minnesbild av händelsen men anser att en begäran bör ha gjorts av någon av de båda åklagare som var engagerade i utredningen. DD har hävdatt att det utan en sådan begäran saknats anledning att rekvirera fotografier för en konfrontation.

Jag har inte någon anledning att betvivla CC:s uppgift om att hon inte beslutade om fotokonfrontationen utan i stället blev överraskad vid rättegången då saken kom upp till diskussion. Den åklagare som var inkopplad i början av utredningen, GG, har till JO uppgett att hon inte har något minne av att hon gav direktiv om fotokonfrontationen. Något skriftligt direktiv med sådant innehåll har inte påträffats. Det kan inte heller bortses från att CC i januari 2008 uppgav att hon dagen efter förhöret i tingsrätten hade ringt polisen och att det då visat sig att polisen hade hållit fotokonfrontationen på eget bevåg. Sammantaget talar det mesta för att åklagare inte beslutade om fotokonfrontationen. En sådan åtgärd ska naturligtvis beslutas av förundersökningsledaren. Vidare borde DD ha antecknat i dokumentationen över fotokonfrontationen vem som hade beslutat om åtgärden.

Det står i vart fall klart att CC, som var förundersökningsledare när fotokonfrontationen ägde rum i november 2007, inte i efterhand informerades om åtgärden. Det är helt oacceptabelt. Det är naturligtvis av stor betydelse att

samarbetet mellan en åklagare och en polisiär utredningsman fungerar väl och att de har kontinuerliga kontakter om utredningen och om de åtgärder som vidtas i denna – inte minst eftersom det är förundersökningsledaren som är ytterst ansvarig för utredningen. Efter genomförandet av fotokonfrontationen skulle DD alltså omedelbart ha redovisat resultatet till CC och även översänt en kopia av dokumentationen till henne.

Jag vill även understryka att fotokonfrontationen självfallet också skulle ha redovisats i förundersökningsprotokollet. – I 23 kap. 21 § RB föreskrivs att vid en förundersökning ska protokoll föras över vad därvid förekommit av betydelse för utredningen. Protokollet ska avfattas så att det ger en trogen bild av vad som förekommit vid förundersökningen av betydelse för målet (22 § förundersökningskungörelsen, 1947:948). Enligt den objektivitetsprincip som gäller vid förundersökning (23 kap. 4 § första stycket RB) ska vid en sådan inte endast de omständigheter som talar emot den misstänkte, utan även de som är gynnsamma för honom, beaktas och bevis, som är till hans förmån, tillvaratas (se t.ex. ”Fallet Ulf” JO 2007/08 s. 87). Det innebär att i förundersökningsprotokollet ska givetvis antecknas inte endast det som är till nackdel för en viss tilltalad utan även det som är till hans fördel (Fitger, a.a., kommentaren till 23 kap. 21 § RB).

Det nyss sagda innebär bl.a. att även en utredningsåtgärd som ur polisens synvinkel inte lett till något resultat kan, sedd från den misstänktes och försvarets synpunkt, vara av betydelse för utredningen (se också Fitger, a.a., kommentaren till 23 kap. 21 § RB). Polisen, och givetvis i förekommande fall åklagaren, måste vinnlägga sig om att se saken på detta sätt och i protokollet redovisa även åtgärder av nu nämnt slag. Om resultatet av en utredningsåtgärd även med en efter bästa förmåga gjord objektiv bedömning anses vara betydelselös behöver den förstås inte redovisas i protokollet. Den misstänkte och försvaret måste emellertid även i detta fall underrättas om att ytterligare utredningsmaterial finns.

Att resultatet av den nu aktuella fotokonfrontationen hade betydelse för utredningen – framför allt för försvaret – är uppenbart. Vittnet kunde ju inte vid konfrontationen med säkerhet peka ut de misstänkta, vilket tingsrätten också anmärkte i domen. Utredarna hos polisen, DD och EE, borde givetvis ha förstått detta när förundersökningsprotokollet sammanställdes.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att polismyndigheten förtjänar allvarlig kritik för sin bristfälliga handläggning i samband med fotokonfrontationen.